

О.А. Вержбицький,
“Мілітцер & Мюнх АГ”, м. Київ

КОНТРОЛІНГОВА СТРУКТУРА ПІДПРИЄМСТВА

На сучасному етапі розвитку контролінгу в Україні все більше підприємств активно застосовують його інструменти. Вже не тільки новатори, але й скептики прийняли на озброєння найменш базові методи управлінського обліку, а якнайбільше впровадили різноманітний спектр знарядь оперативного, стратегічного, функціонального тощо контролінгу. Але, на жаль, і досі ще як серед теоретиків, так і серед практиків спостерігається термінологічна плутанина навіть стосовно фундаментальних понять контролінгу, таких наприклад, як фінансова структура підприємства.

Концепцію управління за центрами відповідальності висунув ще в 1952 році американський економіст Джон А. Хіггінс. Він визначив центр відповідальності як “структурний підрозділ підприємства, який повністю контролює ті або інші аспекти фінансової діяльності, а її керівник самостійно приймає управлінські рішення та несе повну відповідальність за виконання доведених до нього планових показників”.

Подальший розвиток цих ідей знаходимо в різноманітних виданнях навчальної літератури більш пізніх років. Дослідники виділили та надали визначення таким типам центрів відповідальності, як: центр витрат, центр виручки, центр прибутку, центр інвестицій, запропонували принципи виділення центрів відповідності: функціональний (обслуговуючі, матеріальні (заготівельні), виробничі, збутові, управлінські); територіальний (за країнами, регіонами, об’єктами).

Крім традиційних різновидів центрів відповідальності, практикуючи фахівці виокремлюють і нові їх типи: центр фінансового обліку, респонсibl-центри, сервіс-центр, профіт-центр, центри бюджетування, центральне казначейство та інше.

Понад розгалужене подрібнення структури підприємства додатково та за іншими принципами на центри інвестицій, центри маржинального доходу, центри бюджетування тощо в більшості випадків (базуючись на власному досвіді автора) призводить до плутанини, конфлікту інтересів, великих адміністративних витрат і не є доцільним. Тому автор пропонує використовувати термін “центр відповідальності”, не акцентуючи увагу на його тип і таким чином зберегти прозорість організації, процесів та відповідальності.

Останнім часом (2006-2009 рр.) у публікаціях фахівців знаходимо не тільки визначення та класифікацію поняття “центр відповідальності”, а новий термін – “фінансова структура”, під якою мається на увазі сукупність центрів відповідальності підприємства.

Підтримуючи в цілому доцільність формування термінологічної бази контролінгу, слід зауважити, що терміном “фінансова структура” у вітчизняній та іноземній літературі з фінансового менеджменту користуються для опису структури фінансування активів підприємства (англ. *financial structure* характеризується співвідношенням усіх джерел фінансування, в тому числі короткострокових та кредиторської заборгованості). Саме тому пропонується замість терміна “фінансова структура” ввести в науковий обіг поняття “контролінгова структура підприємства”.

З урахуванням результатів проведеного дослідження автор пропонує таке тлумачення терміна “контролінгова структура підприємства” – ієрархічно побудована сукупність центрів відповідальності та їх підсистем, в межах яких виокремлюються місця виникнення доходів чи витрат та носії фінансового результату (доходу, витрат), які адекватно відображають ланцюг створення доданої вартості (цінності) на конкретному торговельному підприємстві і створюють передумови для задоволення всіх інформаційно-аналітичних потреб користувачів контролінгу.

Вержбицький, О.А. Контролінгова структура підприємства [Текст] / О.А. Вержбицький // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика : збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції (27-28 травня 2010 р.) : у 2-х т.– Суми : УАБС НБУ, 2010. - Т. 2. - С. 49-50.